

بررسی چالش‌ها و موانع پیش‌روی شرکت‌های دانش‌بنیان

اسماعیل نصری^۱

چکیده

امروزه شرکت‌های دانش‌بنیان، نقش اساسی در توسعه اقتصادی در سطح جهانی ایفا می‌کنند؛ در واقع، این نوع شرکت‌ها با به‌کارگیری، خلق، ایجاد و اکتساب دانش، عامل اساسی در جریان رشد اقتصادی ایفا می‌کنند. این واقعیت بررسی‌ها نشان می‌دهد که این نوع شرکت‌ها در ایران با چالش‌های مختلفی مواجه هستند؛ از این‌رو، هدف این مقاله، بررسی چالش‌ها و موانع پیش‌روی شرکت‌های دانش‌بنیان است. روش انجام این پژوهش، توصیفی-تحلیلی و گردآوری داده‌ها به استناد منابع کتابخانه‌ای صورت پذیرفته است. نتایج نشان می‌دهد شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی با مشکلات مختلفی در حوزه‌های قوانین و سیاست‌های سخت و دست و پاگیر دولتی، سیستم تربیتی نامناسب نیروی انسانی، بازاریابی و فروش محصولات مواجه هستند؛ بدین خاطر، لزوم بازنگری در قوانین و سیاست‌ها برای حمایت بیشتر در جهت رشد و بالندگی شرکت‌های دانش‌بنیان ضروری است.

واژگان کلیدی: شرکت‌های دانش‌بنیان، توسعه اقتصادی، موانع و چالش‌ها.

مقدمه

اصطلاح شرکت‌های دانش‌بنیان با این مفهوم، در متون بین‌المللی به‌ندرت یافت می‌شود. عبارت شرکت (سازمان) دانش‌بنیان بیشتر به شرکت‌هایی اشاره می‌کند که یادگیرنده و خالق دانش بوده و از دانش، هم دانش ضمنی و آشکار برای توسعه محصولات و فناوری‌های خود استفاده می‌کنند. در واقع، این مفهوم بیشتر به سازمان‌های برقرار شده‌ای اشاره می‌کند که از فرایندهای خلق و به‌کارگیری دانش برای پیشبرد کسب و کار خود استفاده می‌کنند (خیاطیان و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۰). به عبارت دیگر، شرکت‌های دانش‌بنیان، شرکت‌های خصوصی یا تعاونی هستند که به‌منظور

هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی شامل گسترش و کاربرد اختراع و نوآوری و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه در حوزه فناوری و با ارزش افزوده فراوان تشکیل می‌شوند. افزون بر این، در شرکت‌های دانش‌بنیان؛ رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال، متناسب با ظرفیت نوآوری تحقق می‌یابد؛ بدین معنی که دستاوردهای تحقیق و توسعه به‌طور پیوسته از طریق سرمایه‌گذاری به محصول، فرایند و یا سیستم‌های نوین تبدیل می‌گردد و دسترسی به ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری برای کارآفرینان و پژوهشگران، عامل مهمی در ایجاد نوآوری و بهره‌برداری از توان فناوری در اقتصاد ملی است (الهیاری‌فرد، عباسی، ۱۳۹۰: ۴۷). از سوی دیگر، شرکت‌های دانش‌بنیان به منظور تجاری‌سازی ساختن ایده‌ها، نتایج تحقیق و تبدیل نوآوری به تکنولوژی تأسیس شده‌اند. بدین خاطر، شرکت‌های دانش‌بنیان؛ موتور محرک اقتصاد دانش‌محور هستند که نقش کلیدی در توسعه اقتصاد را بازی می‌کنند. این شرکت‌ها با نیروی انسانی توانمند خود، در هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی، اقتصادی و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه در حوزه فناوری‌های برتر نقش دارند (بیات و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۶). علی‌رغم نقش ارزشمند شرکت‌های دانش‌بنیان در توسعه اقتصادی، شرکت‌های مذکور با چالش‌ها و معضلات متعددی در حوزه‌های مختلف آموزش، سیاست‌گذاری و... مواجه بوده‌اند؛ بدین خاطر، در این پژوهش به مهم‌ترین چالش‌های پیش‌رو در شرکت‌های دانش‌بنیان پرداخته است.

پیشینه پژوهش

در زمینه شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی، پژوهش‌های مختلفی انجام شده است. عمده فعالیت‌های صورت‌پذیرفته در این حوزه در ارتباط با نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در اقتصاد ایران است، از آن جمله، دیزجی و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی گرایش آموزش و بهسازی منابع انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران.

آنها با ارائه دارایی‌های نامشهود که اغلب مشوقان اصلی نوآوری هستند به عملکرد صنایع کمک می‌کنند. در واقع، این شرکت‌ها با تأکید بر سرمایه‌دانشی و ارائه محصولات و خدمات نوآورانه مبتنی بر فناوری برتر، نقش مهمی در توسعه اقتصادی کشور ایفا می‌کنند (منصوری‌موید و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷). سازمان دانش‌بنیان یک الگوی تغییریافته برای سازمان‌ها و راهی نوین برای اندیشیدن دوباره سازمان در عصر دانش است. سازمان دانش‌بنیان، سازمانی است که در فراگرد تولید و ارائه محصول / خدمت از خلاقیت، نوآوری و دانش جدید استفاده می‌کند.

مزیت رقابتی یک سازمان دانش‌بنیان از طریق دانش و استفاده اثربخش از دانش حاصل می‌شود. یک سازمان دانش‌بنیان از طریق دانش و استفاده اثربخش از دانش حاصل می‌شود. یک سازمان دانش‌بنیان، چهار مشخصه اصلی دارد که عبارتند از: فرایند، مکان، هدف و چشم‌انداز.

۱. فرایند؛ در سازمان‌های دانش‌بنیان، فرایند همان فرایند خلق و به‌اشتراک‌گذاری دانش است که هدف آن، به‌کارگیری دانش تولید شده توسط یک بخش از سازمان در دیگر بخش‌ها و واحدها و به‌اشتراک‌گذاری دانش صریح و ضمنی است.

۲. مکان؛ مکان به مرزهای دانش برمی‌گردد و اغلب به‌منظور مشارکت در خلق دانش سازمانی، فراتر از مرزهای قانونی و سنتی است.

۳. هدف؛ که به مأموریت و استراتژی سازمان برای چگونگی ارائه خدمت سودمند به مشتری برمی‌گردد. در واقع، هدف؛ همان استراتژی دانش در سازمان‌های دانش‌بنیان است.

۴. چشم‌انداز؛ که اغلب به فرهنگ و بینش استراتژیک یک سازمان اشاره می‌کند و تصمیمات و فعالیت‌های آن را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد؛ بنابراین، در سازمان‌های دانش‌بنیان، چشم‌انداز همان نقطه‌نظر دانش است که براساس آن، سازمان تصویر ذهنی برای دانش خود مشخص می‌کند (طبرسا و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۹). در واقع، تعریف یک سازمان دانش‌بنیان بر سه جنبه متمرکز است: الف) مأموریت اصلی یک سازمان دانش‌بنیان، کسب، دستکاری و به‌کارگیری دانش و اطلاعات است.

ب) یک سازمان دانش‌بنیان تلاش می‌کند تا سازمانی یادگیرنده باشد که در آن اعضای سازمان، هم به‌طور فردی و هم گروهی به‌دنبال ارتقای ظرفیت تولید دانش و انطباق با شرایط درحال‌تغییر محیطی هستند.

ج) سازمان دانش‌بنیان از طریق جستجوی جایگاه برتر در بازار، بهترین شیوه فعالیت و تقویت‌کردن روابط مبتنی بر همکاری متقابل به‌دنبال رسیدن به کمال سازمانی است (همان: ۴۹). از سوی دیگر، مطابق ماده ۸ قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات

عنوان «تعیین جایگاه ایران در زمینه اقتصاد دانش‌بنیان در میان کشورهای منتخب» به بررسی و ارزیابی جایگاه ایران و چهل کشور انتخابی در زمینه اقتصاد دانش‌بنیان پرداخته است. بهبودی و امیری (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «رابطه بلندمدت اقتصاد دانش‌بنیان و رشد اقتصادی در ایران» به بررسی رابطه بلندمدت بین دانش و رشد اقتصادی در ایران طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۴۶، توجه نموده‌اند؛ همچنین، گرجی‌زاده و شریفی‌رنانی در پژوهش «نقش اقتصاد دانش‌بنیان در کنترل تورم» با استفاده از داده‌های سالانه اقتصاد ایران طی دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۵۷، اثر اقتصاد دانش‌بنیان بر تورم را بررسی کرده‌اند. پاداش و همکاران (۱۳۹۶) هم در پژوهشی با عنوان «تأثیر محیط نهادی بر اقتصاد دانش‌بنیان»، رابطه بین محیط نهادی و اقتصادی دانش‌بنیان را بررسی و دلالت‌های آن را برای اصلاح نهادی لازم برای توسعه اقتصاد دانش‌بنیان در ایران تحلیل کرده‌اند. ناظم‌ان و اسلامی‌فر (۱۳۸۹) نیز در مطالعه‌ای با عنوان «اقتصاد دانش‌بنیان و توسعه پایدار (طراحی و آزمون یک مدل تحلیلی با داده‌های جهانی)»، مفهوم دانش‌پایگی اقتصاد و نقش آن را در حصول و پایداری توسعه مورد بحث قرار داده‌اند.

▶ شرکت‌های دانش‌بنیان

شرکت دانش‌بنیان، مفهومی جدید است که با ظهور اقتصاد دانش‌محور شکل گرفته است. ورود به اقتصاد دانش‌محور، جهت‌گیری‌های بسیاری از سازمان‌های صنعت‌محور را به تمرکز بر محصولات و خدمات مبتنی بر دانش تغییر داده است. از این قبیل می‌توان به شرکت‌های دانش‌بنیان، مراکز تحقیق و توسعه، مراکز پژوهشی و سازمان‌های تحقیقاتی اشاره کرد. یک شرکت دانش‌بنیان، شرکت یا سازمانی است که می‌تواند از تجربه و تخصص افراد، بهترین نتایج را حاصل کند. در تعریفی دیگر از شرکت دانش‌بنیان بیان شده، سازمانی است که مهم‌ترین ورودی آن دانش است. در این گونه سازمان‌ها، کالا و خدمات دانشی تولید می‌شود. این گونه سازمان‌ها با دستیابی به توانایی‌های خاص دانشی می‌توانند تحول زیادی به‌وجود آورند. در این نوع سازمان‌ها، پس از تعریف پروژه‌های جدید، برآوردهای لازم برای شناسایی شکاف‌های دانشی صورت می‌گیرد. برای پرکردن شکاف‌های دانشی شناسایی‌شده این سازمان‌ها، از ابزارهای مناسبی مانند سیستم‌های مدیریت دانش و راه‌اندازی شبکه‌های دانشی استفاده می‌کنند (رضائیان، ۱۳۹۷: ۱۹۰). به بیان دیگر، شرکت‌های دانش‌بنیان، شرکت‌های خصوصی متشکل از متخصصین با تحصیلات عالی هستند که در رشته‌های فنی خاص یا حوزه‌های کاربردی متخصص هستند و اطلاعات، دانش یا سایر منابع ورودی مبتنی بر دانش را برای مشتریان خود فراهم می‌کنند. به‌طور خاص،

امری از جنبه حقیقت، ارزش یا قدرت و توان آن است. شرکت‌های دانش‌بنیان به دلیل ماهیت دانش‌محور بودن و پویایی‌های رقابتی بازار، تغییر در نیازها و خواسته‌های مشتریان؛ نیازمند شناخت چالش‌های موجود در مسیر توسعه خود هستند (قلی‌پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰). برخلاف تلاش‌های صورت گرفته، از آنجا که عمده شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی؛ نوپا و بنگاه کوچک مقیاس محسوب می‌شوند؛ از این رو، این شرکت‌ها با توجه به حجم نقدینگی و توان پایین در جذب سرمایه با مشکلات بسیار زیادی در ورود به بازار و فروش محصول خود مواجه هستند. در واقع، شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی به دلیل عدم تعیین دقیق بازار هدف و نوع مشتریان مناسب، دارای بازار بسیار محدود و در نتیجه سطح درآمد پایین هستند؛ زیرا این امر، سرعت فروش محصول را کاهش داده و بازه‌های زمانی دریافت درآمد را بسیار طولانی کرده است (جعفریان مقدم، ۱۳۸۹: ۵۱-۵۰)؛ همچنین، شفافیت اندک و ساختارمند نبودن اقتصاد کشور در استفاده از محصولات دانش‌بنیان، کپی‌سازی از روی محصولات دانش‌بنیان به علت ضعف در حقوق مالکیت فکری و رقابت ناسالم و پیچیده در بازارهای داخلی از دیگر چالش‌های پیش روی شرکت‌های دانش‌بنیان داخلی است (فلاح‌حقیقی، ۱۳۹۸: ۵۳). به علاوه، آماده نبودن محیط اقتصادی-تجاری کشور برای تعامل و برقراری ارتباط با اقتصاد جهانی و به کارگیری فناوری‌های نوین در بخش‌های مختلف اقتصادی، عدم زیرساخت‌های مناسب ICT در بخش‌های فنی، مخابراتی و ارتباطی، همچنین عدم سرمایه‌گذاری در بخش توسعه منابع انسانی و افزایش مهارت نیروی کار و نیز عدم توجه به نظام‌های نوآوری و ایجاد محیط‌های مناسب برای تحقیق و توسعه از دیگر چالش‌های حرکت به سوی اقتصاد دانش‌بنیان در اقتصاد ایران است (معمارنژاد، ۱۳۸۴: ۹۷-۹۲).

عدم وجود مدیریت مرکزی قوی برای برآورد توانایی طرح‌ها و محاسبات اقتصادی هر ایده در بدو ورود و چرخه حیات، ایجاد اختلال در فعالیت اساتید در دو عرصه هم‌زمان علمی، آموزشی و تجاری، همچنین امکان بروز تبعیض و نظام طبقاتی در اساتید، عدم وجود یک مجموعه مرکزی برای کنترل بودجه‌ها و هزینه‌ها و نحوه تجمیع حساب‌ها برای پاسخ‌گویی شرکت‌ها به لحاظ بازدهی مالی، مشخص نبودن سهم دانشگاه در تحقیقات، پژوهش‌ها و قراردادهای صنعتی و نیز عدم وجود سازوکار مناسب برای ارزش‌گذاری سرمایه‌های معنوی علمی، همچنین مواردی شامل: بازاریابی، صدای مشتری، قیمت‌گذاری محصولات، قوانین زودبازدهی در شرکت‌ها و بررسی الگوی ارزیابی عملکرد شرکت‌های دانش‌بنیان، از دیگر چالش‌های این حوزه است (ذوالفقارزاده، ۱۳۹۵: ۷).

به علاوه، مواردی همچون موفقیت پایین اقدامات پارک علم و فناوری در قبال شرکت‌ها، حمایت مالی ناکافی از شرکت‌ها، جهت‌گیری نامناسب شرکت‌ها برای رفع نیازهای جامعه، سیستم

دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات، مصوب سال ۱۳۸۹ شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان، شرکت یا موسسه خصوصی یا تعاونی است که به منظور هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی (شامل گسترش و کاربرد اختراع و نوآوری) و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه (شامل طراحی و تولید کالا و خدمات) در حوزه فناوری‌های برتر و با ارزش افزوده فراوان به‌ویژه در تولید نرم‌افزارهای مربوط تشکیل می‌شود (ملک‌آرا، ۱۴۰۰: ۲).

براساس تعریف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، شرکت دانش‌بنیان؛ شرکتی است که سهام آن متعلق به دانشگاه، پژوهشگاه یا دانشگاهیان باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد نوآوری‌ها و پیشرفت‌های صنعتی طی دهه‌های اخیر در سطح جهان حاصل فعالیت‌های نوآورانه شرکت‌های دانش‌بنیان بوده است (رومزی، ۱۳۴: ۱۳۹۸). این شرکت‌ها در قالب مدل‌های متعددی ایجاد شده و توسعه یافته‌اند. در مدل گلداسمیت ۱، مراحل ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان و زایشی، ایده اولیه (گام مفهومی) تا توسعه (گام توسعه) و راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان (گام تجاری) را پوشش می‌دهد. در این مدل برای توصیف جریان‌های هم‌زمان فعالیت‌های فنی، بازار و کسب و کار از چک‌لیست استفاده می‌شود. هر جریان؛ منطبق بر شش مرحله متوالی تحقیق و بررسی، امکان‌سنجی، توسعه، معرفی، رشد و بلوغ است (همان: ۱۲۴). مدل روئول و زیگیفیلد ۲، مشابه مدل اسمیت، مراحل متوالی پژوهش و توسعه، نمونه اولیه محصول، ساخت، تجاری‌سازی و فروش را شامل می‌شود که در آن به‌طور تلویحی به موضوعات تجاری و کسب و کار اشاره شده است (همان، ۱۲۵).

مدل تجاری‌سازی کوپر ۳ یا مدل مرحله-دروازه، فرایند ایده تا بازار را به مجموعه‌ای متوالی از مراحل و نقاط تصمیم‌تفکیک می‌کند. ایده‌پردازی، بررسی و غربال اولیه ایده، بررسی تفصیلی و غربال مجدد ایده به منظور ایجاد کسب و کار، توسعه ایده، تست و اعتبارسنجی آن، تولید صنعتی و ورود به بازار برای تجاری‌سازی؛ مرحله‌ای هستند که در مدل بالا به آنها اشاره شده است. در این مدل، مرحله جایی است که در آن اقدام صورت می‌گیرد. افزون بر آنچه بیان شد، مدل جولی ۴، از دیگر مدل‌های فرایندی است که مراحل آن عبارت از: به تصویر کشیدن ایده، بررسی امکان‌پذیری تجاری‌سازی، نمایش و اثبات فناوری، ورود به بازار و حفظ موقعیت تجاری‌سازی است (همان: ۱۲۵).

موانع و چالش‌های شرکت‌های دانش‌بنیان

چالش در تعریف به وضعیت و پدیده‌ای جدید و دشوار که مواجهه با آن تلاشی سخت و تعیین‌کننده را ایجاد کند، اطلاق می‌شود و در حالت مصدری، به معنی زیر سوال کشیدن و ایجاد تردید در

به مطالعات کتابخانه‌ای تلاش شد تا خلأها و موانع پیش روی شرکت‌های دانش‌بنیان معرفی و شناسایی شوند. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که باوجود نقش مهم شرکت‌های دانش‌بنیان در رشد اقتصادی، این نوع شرکت‌ها با مشکلات مختلف در حوزه‌های زیرساخت، آموزشی، قوانین و سیاست‌گذاری‌های دولتی، عدم حمایت کافی، وجود تبعیض، بازاریابی و فروش محصولات و خدمات مواجه هستند؛ بنابراین، بر مبنای نتایج به‌دست‌آمده، موفقیت امروز سازمان‌ها و دولت‌ها تا حد زیادی مبتنی بر راهبردهای دانش و دارایی‌های دانشی است؛ بدین‌خاطر در عصر کنونی، ظهور شرکت‌ها و سازمان‌هایی که مبتنی بر ایده دانش هستند، یکی از ضروریات اساسی برای رشد و توسعه اقتصادی به‌شمار می‌رود؛ بنابراین، ضروری است برای برخورداری از رشد و توسعه اقتصادی به‌منظور رفع کمبودها و نارسایی‌های شرکت‌های دانش‌بنیان اقدامات لازم صورت پذیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. Goldsmith
2. Roth well and Ziegfeld
3. Cooper
4. Jolly

تربیتی نامناسب نیروی انسانی مورد نیاز شرکت‌ها، همکاری ضعیف شرکت‌های دانش‌بنیان با دانشگاه و مراکز تحقیقاتی، سطح تبلیغات پایین محصولات، طولانی‌بودن پروسه بازدهی محصول شرکت‌ها، سیاست‌های ناموزون حمایتی دولت، و نیز قوانین سخت و دست‌وپاگیر دولتی برای شرکت (مالیات و...) از جمله مهم‌ترین چالش‌های شناسایی‌شده شرکت‌های دانش‌بنیان است (قلی‌پور، ۱۳۹۴: ۲۴-۲۳).

نتیجه‌گیری

امروزه شرکت‌های دانش‌بنیان، نقش کلیدی در توسعه اقتصاد دانش‌محور را برعهده دارند. در واقع، وجود این شرکت‌ها یکی از راه‌های رشد و توسعه اقتصادی به‌شمار می‌رود؛ از این‌رو، یکی از راه‌های توسعه اقتصادی، راه‌اندازی و ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان است. علی‌رغم مطالعات صورت‌گرفته درباره چالش‌ها و موانع پیش روی شرکت‌های دانش‌بنیان در ایران، اطلاعات و یافته‌های کمی موجود است؛ به‌همین‌خاطر، تشخیص و شناسایی تمامی چالش‌های پیش روی این نوع از شرکت‌ها تا حدودی دشوار است. هدف این مقاله، بررسی چالش‌ها و موانع پیش روی شرکت‌های دانش‌بنیان در ایران است. برای این منظور با توجه

منابع

- الهیاری فرد، نجف، عباسی، رسول (۱۳۹۰). «بررسی الگوی مناسب ساختار سازمانی شرکت‌های دانش‌بنیان»، نشریه رشد فناوری، شماره ۲۹، ۴۷-۵۴.
- بیات، نوشین، ذاکری، محمد و اسدی، اسماعیل (۱۴۰۰). «تأثیر اعتماد سازمانی بر تجاری‌سازی دانش در شرکت‌های دانش‌بنیان»، فصلنامه خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت. شماره ۴۳، ۶۵-۸۰.
- بهبودی، داوود، بهزاد، امیری (۱۳۸۹). «رابطه بلندمدت اقتصاد دانش‌بنیان و رشد اقتصادی در ایران»، نشریه سیاست علم و فناوری، شماره ۴، ۳۳-۳۲.
- پاداش، حمید، خداپناه، بهمن، ابراهیم‌زاده، مهدی (۱۳۹۶). «تأثیر محیط نهادی بر اقتصاد دانش‌بنیان»، نشریه پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۶۴، ۱۷۱-۱۹۸.
- جعفریان مقدم، احمد رضا؛ جعفریان مقدم، حمیدرضا؛ حاجی مرادی، مهدی و محمدپوردریز نقیبی، محمد (۱۳۹۸). «استراتژی موفق تعیین بازار هدف محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی توسعه دهنده سامانه‌های سیستمی»، نشریه رشد فناوری، شماره ۵۸، ۴۹-۵۷.
- دیزجی، منیره؛ دانشور، سهند، و بابایی اناری، علیرضا (۱۳۹۱). «تعیین جایگاه ایران در زمینه اقتصاد دانش‌بنیان در میان کشورهای منتخب»، نشریه مدیریت بهره‌وری (فراسوی مدیریت)، شماره ۲۲، ۱۴۴-۱۲۱.
- ذوالفقارزاده، محمد مهدی؛ هاجری، مهدی و افتخاری، حسین (۱۳۹۵). «نقش دیپلماسی علم و فناوری در بهبود چالش‌های شرکت‌های دانش‌بنیان»، نشریه فناوری، شماره ۴۸، ۱۰-۱.
- رضائیان، علی؛ نظامی، نوید؛ باقری، روح‌اله (۱۳۹۷). «شکل‌گیری شبکه دانش در شرکت‌های دانش‌بنیان»، نشریه کاوش‌های مدیریت بازرگانی، شماره ۲۰، ۱۸۷-۲۱۳.
- رومزی، هدا؛ پورمحمد، حسین؛ بهمنی، لیلا؛ نصیری، ماریا (۱۳۹۸). «طراحی مدل ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان در رشته‌های علوم انسانی»، نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی، شماره ۴، ۱۱۹-۱۵۱.
- طبرسا، غلامعلی؛ رضائیان، علی؛ نظرپوری، امیر هوشنگ (۱۳۹۱). «طراحی و تبیین مدل مزیت رقابتی مبتنی بر هوشمندی سازمانی در سازمان‌های دانش‌بنیان»، فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات بازاریابی نوین، شماره ۱.
- فلاح حقیقتی، نگین؛ مهدیه‌السادات، میر ترابی؛ بیژنی، مسعود (۱۳۹۹). «چالش‌های راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی با استفاده از تحلیل SWOT: مورد مطالعه سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران»، نشریه علم ترویج و آموزش کشاورزی ایران. شماره ۱، ۴۱-۵۶.
- قلی‌پور، مجتبی؛ وحدت‌زاده، محمدعلی؛ محمد صالح، اولیا؛ خادمی زارع، حسن (۱۳۹۴). «شناسایی و اولویت‌بندی چالش‌های شرکت‌های دانش‌بنیان با استفاده از روش شبکه عصبی مصنوعی (مطالعه موردی: شرکت‌های دانش‌بنیان یزد)»، شماره ۴۵، ۱۷-۲۵.
- گرجی‌زاده، عطیه، شریفی‌رنانی، حسین (۱۳۹۳). «نقش اقتصاد دانش‌بنیان در کنترل تورم». نشریه مدل‌سازی اقتصادی، شماره ۲۶، ۱۰۷-۱۲۵.
- ملک‌آرا، ملیکا (۱۴۰۰). «عوامل مؤثر بر رشد و موفقیت شرکت‌های دانش‌بنیان». نشریه شباک، شماره ۲، ۱-۶.
- معمارنژاد، عباس (۱۳۸۴). «اقتصاد دانش‌بنیان: الزامات، نماگرها، موقعیت ایران، چالش‌ها و راهکارها»، نشریه اقتصاد و تجارت نوین، شماره ۱، ۸۳-۱۰۸.
- منصوری موید، فرشته؛ کردحیدری، راحیل؛ قاسمی صاحبی، علی (۱۳۹۰). «نقش کارگزاران دانش در توسعه مدل ارزیابی دانش فنی شرکت‌های دانش‌بنیان». پژوهش‌های مدیریت در ایران، شماره ۲، ۳۵-۶۰.
- ناظران، حمید، اسلامی‌فر، علیرضا (۱۳۸۹). «اقتصاد دانش‌بنیان و توسعه پایدار (طراحی و آزمون یک مدل تحلیلی با داده‌های جهانی)»، نشریه دانش و توسعه، شماره ۳۳، ۲۱۳-۱۸۴.